

POSTANOWIENIE

21 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Mariusz Łodko

na posiedzeniu niejawnym 21 grudnia 2023 r. w Warszawie
w sprawie ze skargi Spółdzielni Mieszkaniowej im. [...] w Ł.
o wznowienie postępowania kasacyjnego zakończonych postanowieniem Sądu
Najwyższego z 20 maja 2022 r., I CSK 406/22,
w sprawie z powództwa A. B., U. A. i K. I.
przeciwko Spółdzielni Mieszkaniowej im. [...] w Ł.
o stwierdzenie nieważności uchwały ewentualnie o uchylenie uchwały,

- 1. odrzuca skargę o wznowienie postępowania;**
- 2. zasądza od Spółdzielni Mieszkaniowej im. [...] w Ł. na rzecz
A. B., U. A. i K. I. po 240 złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania skargowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Łodzi wyrokiem z 15 grudnia 2020 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i uchylił uchwałę nr [...] Walnego Zgromadzenia Spółdzielni Mieszkaniowej im. [...] w Ł. udzielającej absolutorium Prezesowi Zarządu Spółdzielni, oddalił powództwo o stwierdzenie nieważności uchwały i orzekł o kosztach postępowania. Od tego wyroku skargę kasacyjną wniosła pozwana Spółdzielnia Mieszkaniowa, domagając się uchylenia wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy.

Sąd Najwyższy postanowieniem z 20 maja 2022 r. odrzucił skargę kasacyjną pozwanej.

Spółdzielnia Mieszkaniowa im. [...] w Ł. wniosła skargę o wznowienie postępowania przed Sądem Najwyższym, zakończonego postanowieniem tego Sądu z 20 maja 2022 r., domagając się zmiany tego postanowienia i przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jego uchylenie. Skargę o wznowienie oparła na art. 401 pkt 1 w zw. z art. 379 pkt 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem, również zaocznym, a także nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym lub upominawczym (art. 399 § 1 w zw. z art. 353¹ k.p.c.) oraz postanowieniem co do istoty sprawy wydanym w postępowaniu nieprocesowym (art. 524 § 1 k.p.c.). Dopuszczalność wznowienia postępowania dotyczy zatem prawomocnych orzeczeń merytorycznych, które stanowią rozstrzygnięcie co do istoty sprawy. Wyjątek od tej ogólnej reguły określającej zakres przedmiotowy skargi o wznowienie postępowania zawarty jest w art. 399 § 2 k.p.c., który dopuszcza również wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem, gdy podstawa skargi wynika z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego stwierdzającego niezgodność aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, na podstawie którego zostało ono wydane (art. 401¹ k.p.c.).

Skarga o wznowienie postępowania przysługuje zatem wyłącznie od orzeczeń merytorycznych (wyroków i postanowień co do istoty w postępowaniu nieprocesowym), czyli rozstrzygających o przedmiocie (istocie) postępowania, w którym skarga jest dopuszczalna. Wznowienia postępowania nie można żądać od innych orzeczeń kończących postępowanie w sprawie – w tym postanowień (z wyjątkiem art. 399 § 2 w zw. z art. 401¹ k.p.c.) – które nie są wyrokami lub postanowieniami co do istoty sprawy (zob. postanowienia SN: z 14 kwietnia 2023 r., I CSK 6748/22; z 8 października 2020 r., IV CO 189/20, i z 30 czerwca 2020 r., II CO 114/20). W konsekwencji skarga o wznowienie postępowania nie przysługuje od orzeczeń kończących postępowanie w sprawie, ale w sposób formalny (zob. postanowienie SN z 31 marca 2023 r., III CZ 354/22 i powołane tam poglądy orzecznicze SN), tj. np. przez odrzucenie pozwu, odrzucenie apelacji, czy

umorzenie postępowania (zob. też postanowienie SN z 16 maja 2019 r., III CO 29/19). Niedopuszczalność skargi o wznowienie postępowania od postanowień kończących postępowanie o charakterze formalnym nie budzi również wątpliwości w piśmiennictwie (zob. D. Zawistowski [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. t. II. Artykuły 367–505³⁹, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, art. 399).

Wznowienie postępowania nie dotyczy zatem postępowań zakończonych innym rozstrzygnięciem niż prawomocnym wyrokiem lub postanowieniem, innym niż wymienione w art. 399 § 2 k.p.c., w tym także postanowieniem Sądu Najwyższego. W poglądach judykatury Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wznowienie postępowania przed Sądem Najwyższym jest dopuszczalne, gdy podstawa wznowienia dotyczy postępowania przed tym Sądem, a także gdy spełnione są kryteria przedmiotowe wznowienia tj., gdy postępowanie przed Sądem Najwyższym zostanie zakończone prawomocnie wyrokiem lub postanowieniem wydanym w postępowaniu nieprocesowym, rozstrzygającym co do istoty sprawy (art. 398¹⁶ k.p.c.). Skarga o wznowienie postępowania jest natomiast niedopuszczalna od postanowienia Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jako orzeczenia niemerytorycznego (zob. postanowienia SN: z 6 maja 2003 r., I CO 7/03, OSNC 2004, nr 1, poz. 14; z 9 października 2007 r., II CO 6/07; z 19 marca 2012 r., II UO 1/12; z 5 grudnia 2012 r., I CO 49/12; z 18 marca 2015 r., I UO 2/14; z 15 czerwca 2016 r., II CO 29/16, i z 19 grudnia 2017 r., I UO 2/17), od postanowienia odrzucającego skargę o wznowienie postępowania (postanowienie SN z 13 marca 2015 r., II CZ 98/14), jak też odrzucającego skargę kasacyjną (postanowienie SN z 10 sierpnia 2023 r., II NSK 22/23). Skarga o wznowienie ma charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, co oznacza, że postępowanie wszczynane na jej podstawie nie jest objęte wszystkimi gwarancjami prawa do sądu i dopuszczalne są w nim ograniczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 kwietnia 2013 r., V CZ 109/12, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 stycznia 2010 r., SK 2/09, postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 29 czerwca 2006 r., Ts 168/05, z 28 lutego 2006 r., Ts 218/05; z 18 stycznia 2006 r., sygn. Ts 55/05). Charakter skargi o wznowienie postępowania, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia o charakterze reparacyjnym a nie kontrolnym, służy usunięciu uchybień procesowych lub wad

podstawy orzeczenia ujawnionych po uprawomocnieniu się orzeczenia, i przemawia za przyjęciem, że podlega ona szczególnym rygorom odnośnie formy i treści, zaś przepisy regulujące tę instytucję nie mogą podlegać wykładni rozszerzającej (zob. postanowienia SN z 17 kwietnia 2013 r., V CZ 109/12, z 12 sierpnia 2020 r., I NSP 84/20, i z 24 lutego 1999 r., III CKN 184/98, oraz wyrok SN z 28 marca 2018 r., V CSK 284/17).

Postanowienie Sądu Najwyższego z 20 maja 2022 r., którym odrzucono skargę kasacyjną nie jest orzeczeniem merytorycznym co do istoty sprawy (art. 399 § 1 k.p.c.), a skarga o wznowienie nie opiera się na twierdzeniu, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane na podstawie aktu normatywnego, którego niezgodność orzekł Trybunał Konstytucyjny (art. 401¹ k.p.c.). Z tych względów podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna.

Uzupełniając wskazać należy, że opierając skargę na podstawie art. 401 pkt 1 w zw. z art. 379 pkt 4 k.p.c., pozwana odwołała się do okoliczności udziału w składzie Sądu Najwyższego – sędziego Sądu Najwyższego, powołanego na ten urząd na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa – co w konsekwencji ma prowadzić do nieważności postępowania. Uszło natomiast uwadze skarżącej, że nawet stwierdzenie wadliwości określonej w art. 379 pkt 4 k.p.c. nie przesądza o dopuszczalności wznowienia postępowania. Przepis art. 401 pkt 1 k.p.c. nawiązuje do przyczyn nieważności postępowania określonych w art. 379 pkt 4 k.p.c., ale żądanie wznowienia postępowania z powodu nieważności wynikającej z nieprawidłowej obsady sądu dopuszczalne jest wówczas, gdy w składzie tego sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona, tj. osoba nie będąca sędzią, ławnikiem bądź posiadająca taki status, ale nieuprawniona do orzekania w danym postępowaniu. Uprawnienie do orzekania w rozumieniu art. 401 pkt 1 k.p.c. wiąże się z aktem powołania sędziego do pełnienia urzędu, a skarżąca nie podważała, że sędzia orzekający w sprawie został powołany przez Prezydenta RP do pełnienia urzędu sędziego w Sądzie Najwyższym, czy też podlegał wyłączeniu z mocy ustawy (art. 48 k.p.c.).

Wątpliwa jest również sama podstawa wznowienia z tego względu, że wstępną przesłanką skargi o wznowienie opartej na podstawie nieważności postępowania (art. 401 k.p.c.) jest wykazanie przez skarżącego, że nie mógł przed uprawomocnieniem się orzeczenia powołać okoliczności dotyczących składu sądu. Przesłanka ta dotyczy obu przypadków wymienionych w tym przepisie (zob. wyrok SN z 6 maja 2010 r., II PK 345/09). Wznowienie postępowania jest zatem niedopuszczalne, jeżeli przed uprawomocnieniem się orzeczenia, strona mogła powołać się na okoliczności uzasadniające wznowienie postępowania. Strona świadoma takich okoliczności nie może powoływać się na wadliwość składu w ramach nadzwyczajnego środka zaskarżenia, po uzyskaniu niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia. Powołana w uzasadnieniu skargi o wznowienie uchwała składu połączonych Izb Sądu Najwyższego została wydana 23 stycznia 2020 r., a postanowienie odrzucające skargę kasacyjną ponad dwa lata później. Skarżąca mogła zatem zgłosić wcześniej swoje uwagi do składu tego Sądu, wyznaczonego do rozpoznania skargi kasacyjnej. W szczególności, że w uzasadnieniu skargi nie podała przyczyn niepowołania tych okoliczności, jak też nie powołała żadnych twierdzeń, które wyjaśniałyby powody niesygnalizowania zastrzeżeń co do składu orzekającego wcześniej, a nie dopiero po uzyskaniu niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia.

Bezskuteczny był również wniosek skarżącej o wyznaczenie sędziego do rozpoznania skargi z pominięciem powołanych na ten urząd na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa. Kodeks postępowania cywilnego wyraźnie określa zasady wyłączenia sędziego od rozpoznania skargi o wznowienie postępowania, ograniczając je do sędziego, którego udziału lub zachowania w procesie poprzednim dotyczy skarga (art. 413 k.p.c.). Skarżąca została zawiadomiona o składzie wyznaczonym do rozpoznania skargi o wznowienie i mimo tego nie podjęła żadnej inicjatywy procesowej, zarówno na podstawie przepisów ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (art. 29 § 5-25), jak i przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o wyłączenie sędziego (art. 49 k.p.c.). Analiza wniesionego środka zaskarżenia uniemożliwia zakwalifikowanie sformułowanego w pkt 3 skargi wniosku o „wyznaczenie sędziego

do rozpoznania skargi” jako jednego z wniosków opisanych wyżej, ponieważ zarówno jego nazwa, jak i zawartość wykluczają przyjęcie, by taki był zamiar skarżącej, uwzględniając w szczególności brak reakcji na zawiadomienie o wyznaczeniu składu do rozpoznania skargi o wznowienie postępowania. W szczególności, że oba środki procesowe, jeżeli mają zmierzać do wyłączenia sędziego, ze swej istoty mają charakter zindywidualizowany podmiotowo, jak i wymagają skonkretyzowania co do przedmiotu takiego postępowania. Nie bez znaczenia jest również fakt, że w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje tzw. przymus radcowsko-adwokacki (art. 87¹ k.p.c.), uprawniający wyłącznie ograniczony krąg podmiotów do wnoszenia tego środka zaskarżenia. Sporządzenie więc prawidłowego wniosku nie powinno więc nastęczać większych trudności.

Z tych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 410 § 1 k.p.c. odrzucił skargę o wznowienie postępowania oraz orzekł o kosztach postępowania na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 zw. z art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 8 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

(R.G.)